«В певному роді творчість є вираженням духовного єства в людині на противагу єству фізичному, творчість є як би доказ існування цього духовного єства.»
(Андрій Тарковський. З останнього інтерв'ю).

ЙОГО «ЗОЛОТИЙ ВИТЯЗЬ» ТА МИКОЛА БУРЛЯЄВ

УІІ Міжнародний кінофестиваль слов'янських та православних народів «Золотий Витязь» цього року відбувся в Україні. Головні його засновники та організатори — Міжнародне об'єднання кінематографістів слов'янських і православних народів та Держкіно Російської Федерації за участі Міністерства культури Республіки Бєларусь, Українського фонду культури, Кіноцентру «Російський фільм» та Міжнародного фонду Олександра Невського. Серед опікунів кінофоруму — Московський патріархат, Всесвітній народний собор», Загальноросійський громадський рух «Росія православна» та ін.
На цьогорічному «Золотому Витязі» — гості та учасники з 28 країн, в конкурсі — 140 картин (ігрових, документальних, анімаційних, студентських). Голова журі конкурсу ігрових фільмів — Юрій Іллєнко.
В рамках фестивалю — творчі зустрічі кінематографістів з глядачами Києва, Дніпропетровська, Херсона, Запоріжжя, Одеси, Севастополя, Перший з'їзд Міжнародного об'єднання кінематографістів слов'янських та православних народів, круглі столи та конференції з проблем християнства і культури, збереження традицій національних кінематографій.
Відкриття і закриття фестивалю відбулося в приміщенні Національного українського драматичного театру ім.Івана Франка. Премією імені Сергія Бондарчука було нагороджено українську актрису Раїсу Недашківську. Серед переможців конкурсу на кращий сценарій — українська актриса Людмила Єфіменко.

Пропонуємо інтерв'ю з актором і режисером, президентом «Золотого Витязя» Миколою Бурляєвим*, яке він дав спеціально для журналу «Кіно-Театр».

— «Іванове дитинство», «Андрій Рубльов» — це класика світового кіно. Для молодих читачів нашого журналу буде цікаво дізнатися, як сталось, що ви знялись у цих фільмах?

— Як у кожного з нас, все, що відбувається в житті, відбувається несподівано і закономірно. Цілком несподівано, що я став артистом і потрапив у «Іванове дитинство». Цілком закономірно, що я став артистом і потрапив туди, оскільки предки мої були акторами — бабуся й дідусь по батьковій лінії.

Отже, 1959 року, йдучи зі школи додому по вулиці Горького, де я жив, я потрапив до рук режисера Андрія Михалкова-Кончаловського. Він став моїм хрещеним батьком в кіно — я знявся в його дипломній роботі «Хлопчик і голуби», яка дістала головну нагороду на конкурсі дитячих фільмів у Венеції 1962 року. І того ж року у Венеції, на головному конкурсі одержав «Золотого лева» фільм «Іванове дитинство».

Так, немов естафета, я перейшов з рук одного Андрія до рук іншого. І Андрій Кончаловський у книзі про власне життя пише, що він допоміг Андрію Тарковському тим, що подарував йому Колю Бурляєва.

— Ви багато знімалися. Які з ролей вважаєте найзначнішими, які є найдорожчими для вас?

— Найдорожчі для мене фільми — «Лермонтов», «Важка моя доля», «Воєнно-польовий роман», «Гравець» за романом Достоєвського. Ну, і, звичайно, «Іванове дитинство» та «Андрій Рубльов» — те, з чим я ніби вписаний в історію кіно світового.

— Яким чином Ваша акторська діяльність пов'язана з виникненням фестивалю «Золотий Витязь»?

— Та ніяк, на щастя. Я не беру участі у власному кінофорумі як актор, як режисер, як автор сценаріїв. Я це собі заборонив. Тому що це мною народжений кінофорум. Картини, де я виступаю як актор, теж не представляю на конкурс.

— Запитуючи про це, я мала на увазі: чи ваша попередня акторська діяльність вплинула на формування ідеї Міжнародного кінофестивалю «Золотий Витязь»?

— Акторська ні, оскільки я не вважав, що я актор, хоч я й закінчив Щукінське училище (але ВДІК — режисерське відділення). Мене завжди нудило від думки, що я все життя буду актором і закінчу його на кону. Інші актори прагнуть, щоб у їхньому житті саме так і було. Я не хотів цього ніколи. Хоча я був артистом театру Моссовєта

у Завадського, грав з таким класиком театру, як Микола Мордвинов, грав на одній сцені з Любов'ю Орловою, Вірою Марецькою, Фаїною Раневською. Але я хотів бути режисером. Ще тоді, на першій ролі у фільмі Андрія Кончаловського. Вже тоді я прицілився до діяльності режисера, йшов до цього усі ці роки і цього домігся.

— Ваш фестиваль якісно відрізняється від інших російських фестивалів. Звичайно, кінофестивалі — це не тільки свято, а й позиція, яка передбачає ствердження чогось. Або заперечення. Що для вас важливіше, ствердження чи заперечення?

— Ми заперечуємо вульгарність. Прекрасно сказав

Юрій Іллєнко про «Золотий Витязь»: «Головна перевага його в тому, що він перекрив на екран дорогу вульгарності». Це правильно. За цим ми строго дивимося, і в цьому наша відмінність від багатьох фестивалів світу, які практично на 98 відсотків грішать всеядністю відбору. Вони дозволяють показувати все, що не достойне очей глядача. Наче забувають слова Євангелія: «Горе тим, через кого прийдуть спокуси». І, звичайно, наша позиція стверджувальна. Ми стверджуємо принципи істинного мистецтва. Андрій Тарковський в останньому інтерв'ю, яке він дав в Італії, говорить: мета мистецтва й кіно в тому числі — піднімати душу людини. І наш девіз проголошує моральні християнські ідеали, піднесення душі людини. Це те, що вироблено віками. Якщо ви пам'ятаєте, все істинне, що залишилося в культурі, мистецтві, кіно — це те, що піднімає душу людини на вищий рівень. Це роботи Довженка, Тарковського, Бондарчука, Шукшина. І деяких західних режисерів, але в них дещо інший шлях культури.

І коли я почав займатися відбором картин на «Золотий Витязь», то зрозумів, що є принципова відмінність культури слов'янської від культури західного світу. Вона в тих традиціях, які залишили нам наші предки. Це не самоствердження, яким грішить західна культура, а самовіддача, це піднесення душі, пошук істини і Бога. Це є і на Заході, природно, кращі автори й там шукають істину. Це чистота, пошук загальної гармонії, любов до Вітчизни, до жінки, до материнства, до дітей.

— Те, що поширюється сьогодні на відеоринку, що йде на теле— і кіноекранах, це переважно американська продукція. Я не знаю, як в Росії...

— Так само.

— ...але Західна Європа бореться проти цього. Хотіла б з приводу цього поставити два запитання. Є теорія, якщо на екрані показують насильство, то це ніби-то дає вихід нездоровому інстинкту. І друге питання: більшість американських фільмів побудовані на висвітленні життя людського тіла, а не духу. Чому? Можливо, їм так легше жити? Не думаючи про життя духу?

— Можливо, їм легше жити, поки вони не покликані на суд перед Господом. Вони показують спокуси в образі жорстокості, насильства, культу тіла, похоті і т.д. За це доведеться відповідати. Не в цьому житті, то на суді перед Всевишнім. Мені особисто, і я не боюся здатися екстремістом, чужий американський кінематограф як такий. Коли я бачу на телеекрані щось голлівудське, американське, я виключаю телевізор або переключаю його на іншу програму. Бо відразу зрозуміло, що там буде. І що б там не було, скільки б крові не було пролито, скільки тіл голих не показано, скільки б не боролись герої за гроші, в результаті — порожнеча. Закінчується фільм — і ти нічого не пам'ятаєш. Просто, був набір ефектних картинок. Як говорив Іван Олександрович Ільїн: «Людство останні 200 років намагалося виробити культуру без Бога, без віри, без совісті, без споглядання. І нині ця культура зазнає поразки». Це правда.

Авторам, які шукають виходу жорстокості на екрані, потрібно подумати про те, що жорстокість посилює в суспільстві негативні процеси. Один із діячів кінематографа, побувавши в ув'язненні, говорив, що і наші, й західні картини саме такого плану збільшують кількість злочинів. За його свідченням, злочинці говорять: «Ми стали такими, подивившись такий-от фільм...» Ось приклад: у США школяр образився на дівчинку, взяв зброю і розстріляв весь клас. Ось плоди нашої діяльності, за які ми, діячі культури, будемо відповідати. І я вважаю принципово злочинною позицію тих діячів культури, кінематографа, журналістики, які говорять: нехай дивляться, чому знову заборони? Це диявольський шлях, і за це, я стверджую, будуть відповідати. Ті, хто допускає цей розгул, це падіння душі. Чи вдасться виправити, витягти із безодні людей — я не знаю. За це і бореться «Золотий Витязь».

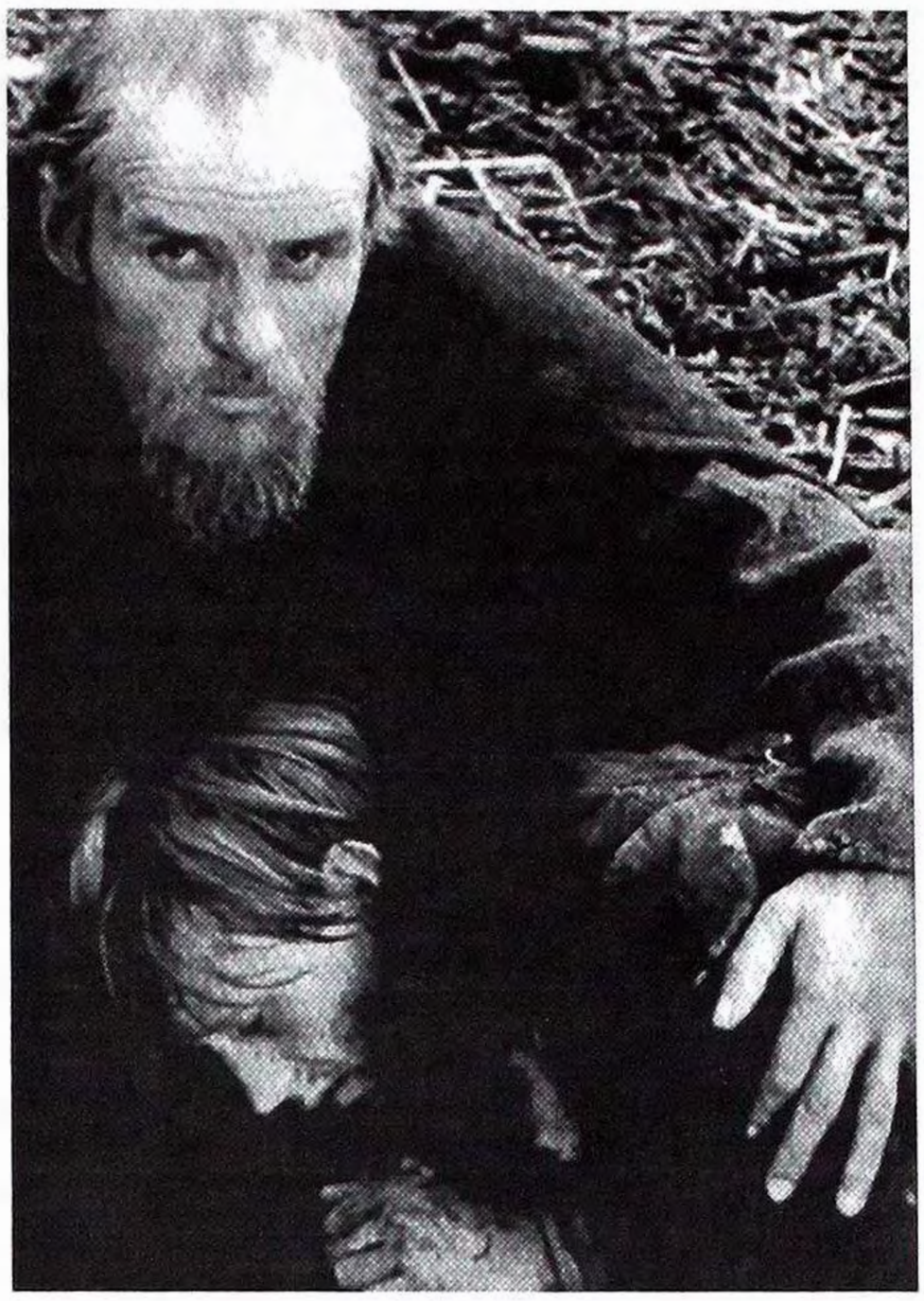

А.Солоніцин і М.Бурляєв у фільмі «Андрій Рубльов». Режисер А.Тарковський.

— Звичайно, свободу не можна розуміти як вседозволеність. Але кожна людина має добровільно вибирати, куди їй іти...

— Правильно. Людині дано право вільного вибору. У цьому — добре ставлення до нас Господа. Для чого Бог дав нам волю? Випробувати серце й те, що не прийнятне для нього, відкидати.

— Тому такий важкий шлях вибору. А заборона — чи дасть потрібний ефект? Може статися навпаки — вона викликатиме серед молодих ще більший інтерес до того, що забороняють.

— Неправда. Всі країни з розвиненою культурою, на які ми орієнтуємося, давно вже запровадили цензуру на телебаченні. Взяти Великобританію — там фільми оцінюють експерти, до яких входять діячі з різних галузей — поліції, медицини, які кажуть: «Цей фільм посилить в суспільстві злочинність, цей — шизофренію». І ставлять оцінки. П'ять зірочок — можна показувати всім о будь-якій порі дня і ночі. Чотири — вже обмеження, три — ще менше. Одна — тільки по кабельному, вночі, і ключ — у батька родини. Все продумано. Потрібно і в нас піднімати голос, говорити про це, вимагати цього.

— *Повернемося до кінофестивалю. Скажіть, будь ласка, чи є кіноринок при ньому і яка доля фільмів-призерів? Чи є спроби ці фільми показувати широко?*

— Поки що у нас немає ринку. Я мрію, щоб він діяв. За сім років на нашому фестивалі показано загалом біля 1000 картин. Розумієте, якби поряд їздили риночники, фільми були б уже куплені. Але ми не можемо їх залучити. Нам бодай зібрати діячів екрана. Я думаю, така можливість з'явиться. Ми міцніємо. Ось зараз Дума прийняла постанову про «Золотий Витязь» і виділила окремим рядком у бюджеті. Це значить, нас визнали. У багатьох з цього приводу — злість. Чому саме «Витязь»? А тому що працювати треба в духовному потоці, в моральному.

— *А які у вас контакти з іншими міжнародними кінофестивалями?*

— Їх не так багато. Але до нас їздять у гості і Марк Рудинштейн («Кінотавр») і Мережко з Іриною Шевчук («Кіношок»). Ми обмінюємося думками, дружимо, шукаємо шляхи розвитку, критикуємо один одного, навчаємося один в одного.

— *А, скажімо, Берлін, Венеція?*

— До нас приїздили з Едінбургського кінофоруму, з Польського (Гданськ). Загалом, ще активних контактів немає, але потягнуться до нас.

— *Скажіть, у кожній із слов'янських та православних країн є свої експерти «Золотого Витязя»?*

— Усі ці роки тут нам допомагають наші українські колеги. Це Юрій Іллєнко, Раїса Недашківська, і Микола Олялін, і Валентина Слободян. Чим далі, тим більше діячів українського кіно з нами. Якщо на першому «Витязі» їх було п'ятеро, на п'ятому — 32, минулого року — 55, то цього року до учасників і гостей фестивалю увійде близько 120 діячів українського кіно.

— *А хто здійснює остаточний відбір на конкурс?*

— Перші роки я передивлявся всю програму сам, і за рік доводилося переглядати до 500 картин — я ледве не осліп від цього. Зараз мені легше, тому що в мене багато помічників в інших країнах, і я їм довіряю цілком.

Бесіду вела
Лариса Брюховецька.
Київ, 9 квітня 1998.

*Бурляєв Микола Петрович (3.08.1946) — радянський актор, режисер, заслужений артист РРФСР (1984). Закінчив театральне училище ім.Щукіна (1967) та ВДІК (1975). Працював в Театрі ім.Моссовєта (1961-1964), Московському театрі ім.Ленінського комсомолу (1967-68). В кіно з 1961. Уже в ролях підлітків виявив яскраву акторську індивідуальність: Іван («Іванове дитинство») і хлопчик («Хлопчик і голуби») — обидві 1962, Олег («Вступ», 1963), Сліпий («Герой нашого часу», 1967) та ін. Тонкість, інтелігентність, поглиблений психологізм — характерні риси мистецтва Бурляєва. Серед ролей: Борис («Мама вийшла заміж»), Щупальцев (новела «Знічев'я» з альманаху «Родинне щастя») — обидві 1970, Бориска («Андрій Рубльов», 1971), Олексій Іванович («Гравець», 1973), Студент («Трин-трава», 1976) , в т/ф — Альбер («Скупий лицар» в «Маленьких трагедіях», 1980).

1984 року знявся уфільмі «Воєнно-польовий роман». Премія Ленінського комсомолу (1976). ***(«Кинословарь», М., 1986).***

КІНО ТЕАТР

Вісті зі студій

Надія МІРОШНИЧЕНКО

АНІМАЦІЯ З ПІДПІЛЛЯ

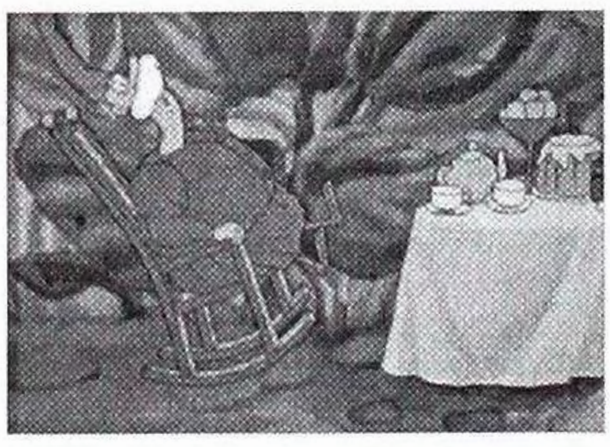

Кадри з мультфільму «Як метелик життя вивчав». Режисер Л.Ткачикова.

Українська анімація — явище особливе і вельми оригінальне, що засвідчив не один міжнародний фестиваль. У сьогоднішній ситуації вона розділилася на два «полюси», як і сучасна культура в нашій країні загалом: студія «Борисфен-Лютес», зорієнтована виключно на Захід, за короткий термін встигла пристосуватися до нових економічних умов, Укранімафільм — національноспрямована — продовжує існувати переважно за рахунок державних замовлень (гадаю, говорити про ступінь їх регулярності непотрібно). Хоча, переконана, продукція «Борисфена-Лютес» була б цікавою для нашого глядача, як і «Аніми» для зарубіжного. Але, на жаль, наша аудиторія маленьких глядачів практично не бачить ні тих, ні других фільмів. А потреба в цьому є і чимала. Якщо це нереально на кіноекрані (дитячих кінотеатрів, як і дитячих сеансів, практично не лишилося), то на відеозбірники вітчизняної анімації — величезний попит. До речі, на відеорозкладках ви далеко не завжди побачите такі касети — їх швидко розбирають. Виходить, справа не в законах ринку, адже є і попит, і пропозиція. Але між ними постають різні бар`єри несправних механізмів зв`язку, пов`язаних із недосконалим законодавством, непродуманою економічною політикою у цій галузі.

З огляду на це, ми й попросили студію «Укранімафільм» організувати перегляд фільмів останніх двох років спеціально для нашої редакції, на що дирекція люб`язно погодилася. Холодний, порожній, але разом з тим затишний кінозал студії, надзвичайно ввічливий, ностальгійноуважний кіномеханік — все це перенесло подумки в дитинство, коли ден-